

Взаємодія викладача і студента у процесі підготовки та проведення музично-освітнього заходу

Смокович Т.В., Кобук О.А.

Викладачі Луцького педагогічного коледжу

Нова суспільно-політична й соціокультурна ситуація, що склалася в Україні на початку ХХІ століття, впливає, як показує досвід і спеціальні дослідження, на внутрішній світ сучасної молоді і водночас на весь комплекс взаємин між викладачем і студентом.

У порівнянні з попередніми генераціями студентської молоді, нинішнє покоління більш незалежне у своїх поглядах, позиціях, стосунках. Все це жадає від педагога зміни традиційних поведінкових парадигм, не тільки підштовхуючи до гуманізації й демократизації процесу навчання (що відзначається звичайно в педагогічних дослідженнях), але й пропонуючи використання в ході занять більше великої й психологічно багаті гами міжособистісних взаємозв'язків. Потрібно, зокрема, готовність і здатність педагога обґрунтовувати, аргументувати свої позиції, доводити правомірність тої чи іншої точки зору, проявляти толерантність, знаходити оптимальні підходи до даного конкретного студента.

З огляду на зазначене вище накладається певний відбиток на характер взаємодій викладача і студента, найчастіше жадаючи від першого з них істотного коректування звичної манери поведінки в ході занять. Зокрема, більшої гнучкості й розмаїтості в доборі форм і способів навчання, припускаючи більш складне психологічне нюансування самого процесу спілкування як складного, багатогранного процесу встановлення і розвитку контактів між учасниками педагогічного процесу, спричинений потребами спільної діяльності, що включає в себе обмін інформацією, вироблення єдиної стратегії взаємодії, сприйняття і розуміння співучасників взаємодії. Цей складний багатоплановий процес відбувається поетапно: початкова думка – початкове словесне виявлення – розуміння з боку слухача – зворотний зв'язок.

Сьогодні необхідна психологізація міжособистісних взаємин, що пред'являє підвищені вимоги до викладача в рамках «суб'єкт-об'єкт-суб'єктної» взаємодії. Взаємодіючи з викладачем, студент є водночас і суб'єктом (повноправною особистістю), і об'єктом, на який спрямовано педагогічний вплив [4, с. 313].

На навчання приходить весь студент, а не лише його розум, здібності, талант. Кожен викладач хоче того чи ні, є також вихователем. Заняття мають бути нагодою особистісного розвитку студента, а не лише здобуванням знання, спеціальності. У процесі спілкування особливу роль відіграє мова як «міра індивідуальної й усенародної культури, їх родової сутності» [1, с. 27].

Процес взаємодії включає в себе явище сприйняття і комунікації. Без розуміння цих процесів, урахування їх у дидактичному процесі (який природно закладає у собі взаємодію між учителем та учнем) практично неможливо результативно провести роботу під час уроку. Ці відносини має знати (відчувати) вчитель, адже він як педагог виступає з позиції дорослого.

Доцільним є дотримання умов взаємодії викладача і студента: кожен партнер свідомо випромінює певну поведінку та отримує (відбирає, приймає) поведінку іншого. Отже, у процесі комунікації відбувається взаємовплив партнерів (поведінка одного модифікована і є поведінкою другого та навпаки).

В умовах індивідуальної форми занять припускається персонально-орієнтований вид педагогічної діяльності. Оскільки кожен студент-музикант насамперед володіє певним природним даруванням і становить неповторну індивідуальність, суб'єкт-суб'єктні взаємодії в межах діадичного спілкування практично виключають будь-які педагогічні диспозиції, тобто схильність викладача до апіорі певних видів навчальної діяльності.

Взаємодія як спільний процес викладання й навчання актуалізує фактор міжособистісної сумісності викладача і студента. В умовах індивідуальних занять, коли взаємодіють віч-на-віч двоє партнерів, ця обставина набуває особливої значущості. Сумісність при індивідуальному навчанні музиці виражає себе: а) у гармонійному поєднанні мотиваційно-споживацьких устремлень і якостей обох учасників навчального процесу (інтересів, смаків, потягів, аксіологічних орієнтирів та ін.); б) у збігу або близькості їх індивідуально-характерологічних параметрів (темпераментів, властивостей вищої нервової діяльності).

Формами взаємодії педагога і студента є: спонтанність студента, скоординована активність студента і педагога, скоординована діяльність студента і педагога, домінування педагога.

Скоординована діяльність студента і педагога характеризується таким типом взаємодії, коли у входженні педагога і студента в діалог та співробітництво домінуюче положення займає студент. Педагог, входячи з ним в активний контакт, бере до уваги його інтереси, здібності, потреби, очікування і відповідно до них доладжує свою пропозицію дій або приймає пропозицію студента. При цьому педагог спільно зі студентом створюють контекст для своїх дій, спільно формулюють завдання, спільно шукають заходів задля їх здійснення, спільно долають труднощі, що виникають. Програма дій створюється під час спільних дій студента і педагога, які обидва мають можливість розвивати свої різні повноваження, щоб розширити почуття, підвищувати самооцінку. Їх власна активність має вплив на активність партнера, моделює її. Педагог вступає в активний контакт зі студентом зі своєю власною програмою, яка потім адаптується до потреб, очікувань та зацікавлень свого партнера у спільних діях.

Ефективний педагог – це, свого роду, «дзеркало», яке вміє назвати почуття, про які говорить учень, адекватно називає емоції. Завдяки цьому вихованець впевнений, що його не лише вислухали, але й зрозуміли [3 ; 5].

У різних навчально-педагогічних ситуаціях фактор міжособистісної сумісності викладача і студента може виступати або у своїх позитивних значеннях, сприяючи підвищенню ефективності навчально-виховного процесу, або, навпаки, здобувати негативне значення. Звідси – більший або менший ступінь задоволеності ходом навчання в кожного із суб'єктів цього процесу.

До студентів підвищеної природної обдарованості потрібний не просто «індивідуальний підхід»: необхідна у цих випадках гнучка, мінлива в міру потреби стратегія міжособистісних зв'язків, потрібна особлива сенситивність (підвищена чутливість) у спілкуванні.

Оскільки талановиті люди в силу їх природних психофізіологічних особливостей нерідко примхливі, непостійні у своїх настроях і емоційних станах, оскільки вони часом важкі в спілкуванні, безкомпромісні, схильні до негативних реакцій невротичної властивості й т.д., остільки педагог, працюючи з високообдарованим студентом, змушений проявляти максимальну чуйність і делікатність у спілкуванні, використовуючи гранично різноманітну й контрастну за своїм складом палітру міжособистісних стосунків. Основна проблема полягає в тому, щоб: а) не сковуючи творчої ініціативи студента, проявів художньої інтуїції, антиципації, різних евристичних процесів, що відзначають талант у музичній діяльності; б) не створюючи серйозних і стійких конфліктних ситуацій у ході занять; в) гнучко чергуючи заохочення із критикою, варіюючи зразки педагогічної поведінки, – вирішувати одночасно й

паралельно навчально-виховні завдання, підтримувати авторитет викладача, вводити студента в русло професіоналізму, прищеплювати йому вміння раціонально організувати свою працю.

Список використаних джерел:

1. Кононенко П. Національна педагогіка в реформуванні освіти / Петро Кононенко // Освіта і управління. – 1997. – Т. 1. – № 3. – С. 19–30.
2. Ляудис В. Я. Структура продуктивного педагогического взаимодействия учителя и учащихся / В. Я. Ляудис. – М. : Просвещение, 1980. – 137 с.
3. Мацумото Д. Психология и культура / Дэвид Мацумото. – СПб : прайм-Еврознак ; М. «Олма-пресс», 2002. – 416 с.
4. Семиченко В. А. Психологія педагогічної діяльності : навч. посіб. / В. А. Семиченко. – К. : Вища шк., 2004 – 335 с.
5. Хазанов П. А. Оптимизация межличностных отношений и взаимодействий в системе «учитель-ученик» (на материале индивидуальных занятий художественно-творческой деятельностью) / П. А. Хазанов. – М. : МГПУ, 2006. – 281 с.